

aan de punt kan optreden als een opeenvolging van een normale systole en extra-systole „bigeminismus cordis”. Deze laatste vervangt de oude theorie van de systole in twee tempi, van de afwisselende systole, van de hemisystole. Hij kan optreden door een diastolisch-praesystolischen slag van de kamer, of door een boezem-kamer-slag, die aan den hartslag wordt toegevoegd. Hij kan ook optreden door actieve diastolische pulsatie van de kamer, die op den puntstoot volgt. Eveneens door een diastolisch kloppen van het hartoor na den ictus cordis, zoo ook door een krachtige samentrekking van den boezem, die aan den puntstoot voorafgaat, of wanneer een aneurysma van de aorta met het hart in verband staat. Hij kan zich ook, wanneer de eerste zeer kort is, openbaren als een tastgewaarwording, overeenkomende met den galoprythmus.

WOLFFENSPERGER.

BOEKAANKONDIGINGEN.

ROBERT MEYER und ERNST SCHWALBE, *Studien zur Pathologie der Entwicklung*. Eerste deel, tweede aflevering. Jena, GUSTAV FISCHER. 1914, Prijs 10 mark.

In deze tweede aflevering vinden wij allereerst een opstel van ROBERT MEYER over een onderwerp, waarover hij in het bijzonder heeft gewerkt, n.l. de aangeboren weefselafwijkingen, afwijkingen, die wel het eerst zijn bestudeerd geworden met betrekking tot de leer der gezwellen. Hij verdeelt de aangeboren weefselafwijkingen in eenige groepen, die hij 1° abnormale persistentie, 2° heteroplasie, 3° gradueele afwijkingen in differentiëring en 4° aberratie noemt.

Wanneer weefselpartijen bestemd zijn in den loop der ontwikkeling te verdwijnen en dit niet doen („abnorme Persistenz”), denkt hij aan de mogelijkheid, dat dan bepaalde chemische stoffen („Wuchsstoffe”), die normaliter ontbreken, aanwezig zijn.

Van heteroplasie spreekt hij, als weefselvormen zich differentieeren op een wijze, zooals zij dat op die plaats in den regel niet doen, bijv. als zich in het met plaveisel-epitheel bedekte slijmvlies van den slokdarm ter hoogte van de luchtpijpvertakking, maagslijmvlies-eilandjes vormen.

Bij de gradueele afwijkingen in differentiëring is men in eenige moeilijkheid of men met een te geringe differentiatie (hypoplasie), een overrijpheid (prosoplasie) of met metaplasie heeft te doen. Men mag verhoorning een zeer ver voortgeschreden differentiëring noemen, die aan de huid normaal voorkomt en aan den slokdarm niet; verhoorning van het slokdarm-epitheel mag prosoplasie genoemd worden, de differentiëring gaat verder dan normaal; schrijver vraagt of de verbeening van bindweefsel ook geen prosoplasie zou kunnen zijn (verder voortgeschreden differentiëring); in den regel wordt dit opgevat als metaplasie, als omvorming van het eene weefseltype in het andere.

Bij de aberratie geraken weefseldeeltjes (bijv. van een speekselklier) omsloten door weefsel dat zich in de omgeving ontwikkelt (bijv. van een lymphklier), zonder dat nu juist van een overmaat in weefsel-aanleg (van de speekselklier) behoefte sprake te zijn. Hiertoe behooren ook de bekende bijnierschorsstukjes onder de nierkapsel.

De oorzaak van deze misvormingen is moeilijk te bepalen; schrijver wijst nog eens op de door BAYER en door HALBAN genoemde mogelijkheid, dat stoffen van de moeder afkomstig bepaalde ontwikkelingsafwijkingen begunstigen in het groeiend individu. Deze abnormale persistentie, heteroplasie, differentiëeringsstoornissen geven in het algemeen geen stoornissen, en uit het feit, dat de aberraties zeer veelvuldig voorkomen, blijkt ook deze geenszins aanleiding *behoeven* te geven tot de vorming van gezwellen. Schrijver acht het wenschelijk, deze weefselmisvormingen in hun verloop na te gaan, door vergelijkende studie bij foetus, kinderen en volwassenen.

GERHARD RIEMER onderzocht de hersenen van een dicephalus bij een kalf. Het bleek, dat de hersenen van den rechter en van den linker kop gekruist overeenkomst vertoonen in ligging en vorm der sleuven, d.w.z. dat de rechter hemisfeer van elk hersenpaar kenmerken bezit, die, ofschoon niet volkomen identiek, ook zijn waar te nemen aan de linker hemisfeer van het andere hersenpaar. Toch heeft elke hemisfeer nog eigen kenmerken.

WINKLER beschrijft een geval, waar met goed gevolg bij een kind van 7 dagen een gezwel van 511 gram gewicht uit de buikholte werd verwijderd, welk gezwel maar zeer weinig vergroeiingen met de buikingewanden vertoonde. In het gezwel werd zenuwweefsel gevonden, omsloten door een massa, die aan een schedel herinnerde, verder werden huid, haren, pancreas, been en lymphoidweefsel gevonden. Het teratoom hing niet met het ovarium samen.

E. NEHL beschrijft een oog van een pasgeborene, waarin in den stam van de oogzenuw netvliespartijen waren gevonden, herinnerende aan de z.g.n. rozetten; zij stonden niet met de retina in verband; het netvlies zelf was over een kleine uitgestrektheid aan één zijde van den opticusrand rudimentair ontwikkeld. De afwijking staat misschien in verband met stoornissen bij de sluiting van de foetale oogspleet.

A. DIETRICH beschrijft een geval van hypoplasie van de kleine hersenen als gevolg van de vorming van een groote kyste, die als een uitstulping van den vierden ventrikel moet worden beschouwd.

PAUL GEORGI beschrijft een adamantinoom van de onderkaak, een grootendeels solide, epitheliaal gezwel met weinig kysten zoo groot als een klein kippenei, dat bij een jongen man was weggenomen. In het gezwel zijn cellen, die door hun protoplasmavezels met plaatepitheel overeenkomen; ook zijn er epitheelparels, echter

geen verhoorning. Het gezwel wordt afgeleid van het emaillepitheel, en zit veelal in de onderkaak.

W. M. DE VRIES.

F. MERKEL, *Die Anatomie des Menschen*. 2e aflevering: Skeletlehre, 3e aflevering: Muskellehre. Verlag von J. F. BERGMANN, Wiesbaden 1914. Prijs van elk der beide afleveringen (tekst en atlas) 10 mark.

De beide bovengenoemde afleveringen van het nieuwe leerboek van MERKEL, waarvan ik de eerste aflevering voor korten tijd aankondigde (*Tijdschrift* 1914, I, bldz. 665) geven, wat den zakelijken inhoud betreft, tot weinig opmerkingen aanleiding. Behalve enkele, van de eigen opvattingen van den schrijver getuigende bijzonderheden, zooals de indeeling en beschrijving der wervelkolom (draai-, buig- en valsche wervels), de indeeling van het tongbeen bij de schedelbeenderen enz., verschilt de behandeling der stof weinig of niet van dat, wat men gemeenlijk in de leerboeken der ontleedkunde vindt. In de tweede aflevering worden skelet, gewrichten en banden, in de derde de spieren en de slijmbeurzen behandeld.

In ruime mate zijn deze deelen tegemoet gekomen aan den eisch, in hoofdzaak den practischen arts een leiddraad te zijn. Hieraan voldoet het leerboek door aan het einde van alle beschrijvingen van beenderen, gewrichten en spieren telkens een aantal praktische opmerkingen te doen aansluiten, betreffende breuken der beenderen, ontwrichtingen, loslating van epiphysen, verlammingen, contracturen, bindweefsel-spleten, breukpoorten enz.

Tekst en figuren zijn afzonderlijk, en ook, naar ik (ref.) vermoed, afzonderlijk verkrijgbaar.

In een voorbericht voor den atlas zegt MERKEL, dat verschillende nieuwere methoden voor de vermenigvuldiging van de figuren zijn gebruikt geworden. Het uitvoeren der teekeningen heeft de schrijver gemeend niet te moeten toevertrouwen aan een „handwerksmässigen Zeichner” doch aan een kunstenaar. Als zoodanig heeft zijn zoon, W. MERKEL, schilder in München, de uitvoering der teekeningen op zich genomen.

„Over smaak valt niet te twisten”, is een bekend gezegde, en ik weet niet in hoeverre de uitdrukking van den eigen smaak in een „aankondiging” op zijn plaats is; maar het moet mij toch van het hart, dat ik de teekeningen allerminst fraai vind; zelfs zijn een betrekkelijk groot aantal, vergeleken met die uit andere ontleedkundige atlassen, m. i. als een achteruitgang te beschouwen. Misschien ligt dat wel daaraan, dat ik geen, of een niet goed, geschoold oog voor nieuwerwetsche kunstrichtingen bezit, maar of men zich gemakkelijk een